

співпраці з органами держаної влади і місцевого самоврядування сприяти підвищенню ролі жінки в суспільстві, впроваджувати рівні права і можливості жінок і чоловіків.

Здобутки організації стали можливими, тому що члени нашої організації, всі наші друзі, колеги наділені високими моральними якостями, всі є відповідальними особистостями, професіоналами, які вносять свій вклад у виконання основної мети Спілки. У нас немає пільг та привілеїв. Ми здійснюємо громадську діяльність за рахунок свого особистого часу і не отримуємо ніяких матеріальних винагород, натомість – отримуємо велику вдячність людей та їх позитивну енергію.

В березні ми розпочинаємо проект “Розширення можливостей жінок в прийнятті рішень – успішна децентралізація влади”, що впроваджується завдяки підтримці Департаментів сім’ї, молоді і спорту та по зв’язках з громадськістю облдержадміністрації. Проект направлений на підтримку заходів Чернігівської обласної державної адміністрації у частині реалізації Програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016-2020 роки «Чернігівська громада» та Комплексної обласної програми підтримки сім’ї, забезпечення гендерної рівності та протидії торгівлі людьми на період до 2020 року, затвердженої рішенням Чернігівської обласної ради 23.02.2017 р.

Мета даного проекту – сприяння процесу розширення можливостей жінок в прийнятті рішень в період децентралізації влади та більш повного використання їх людського потенціалу в розбудові дієвих громад.

Пріоритетні завдання проекту:

- підвищення рівня знань з гендерної тематики серед населення об’єднаних територіальних громад (ОТГ).
- активізація залучення жінок до розробки та реалізації рішень стосовно сталого розвитку місцевих громад в період децентралізації влади.
- формування усталеної громадської думки у населення ОТГ стосовно того, що гендерна рівність є важливою складовою процесу демократизації українського суспільства.
- прискорення процесу розвитку громадянського суспільства в Чернігівській області.

Будуть проведені тренінги з жіночим активом в Кіптівській, Михайло-Козубинській та Козелецькій громадах, семінар для керівників громадських жіночих організацій і представників громад, які опікуються питаннями рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Готується до друку посібник “Гендерний підхід у діяльності сільських, селищних, міських рад (ОТГ)”.

Сподіваємось, що в цьому році в громадах створяться ще 3-5 жіночих організацій. Ми плануємо зустрічі з активними жінками в декількох громадах Чернігівської області.

2018 рік став роком відродження нашої спілки жінок Чернігівщини, завдяки ініціативній злагодженій команді активу, президії і небайдужих жінок.

В 2018 році відновлена активна діяльність Асоціації підприємниць, яку очолює Пушкар Ганна, активізувалась робота Асоціації майстрів, де керівником є Мажуга Катерина, зареєструвались перші відокремлені підрозділи ГО “Спілка жінок Чернігівщини” в Чернігівському районі.

Плідно працюють ГО «Спілки жінок Чернігова» (Канюка Людмила Іванівна), Асоціація жінок-вчених (Шумна Лариса Петрівна), асоціація жінок-лікарів (Прог Людмила Аркадіївна), клуб “Ветеран” (Петрова Валентина Микитівна).

Були проведені наступні заходи: Ярмарок “Що може жінка”; круглий стіл “Шляхи формування сімейних цінностей в сучасній українській сім’ї”; відзначення 25 річниці Спілки та Чернігівський обласний жіночий форум; міське свято “Жінка року; Всеукраїнська акція ”16 днів проти насильства”; проведено 23 круглих столів, дискусійних платформ, семінарів, тренінгів тощо.

Ми впевнені, що діяльність жіночих організацій в громадах буде і в подальшому сприяти підвищенню громадської активності жінок, розширенню їх можливостей у прийнятті та реалізації рішень щодо дієвості об’єднаних територіальних громад Чернігівської області в період реформи децентралізації влади.

Юда Л.А.,
*доцент кафедри археології, етнології
та краєзнавчо-туристичної роботи
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

ЗА ЛАШТУНКАМИ ІСТОРІЇ: НЕПОМІЧЕНА ЖІНОЧА ІНІЦІАТИВА, ЯКА ЯКІСНО ЗМІНИЛА ГРОМАДУ

Традиційно склалося так, що історичні науки предметом своїх досліджень уважають держави, економічні відносини, зовнішні зв’язки. Як правило, науковці переважно розглядають історію через призму діяльності представників чоловічої статі. Риси ментальності, національний характер українського народу, його душевну красу, талант і ширість дослідники шукають у чоловічій звитязі, ініціативі та незамінності. Чому так?

Відповідь на це питання намагається дати одна з дослідниць історії українського жіночого руху М. Богачевська-Хомяк у своїй книзі «Білим по білому». «...Чому білим по білому? Одна з найвишуканіших форм вишивки в Україні – гладь білими нитками по білому полотну, та й ще з вирізуванням.

Треба добре придивитися, щоб розгледіти це мистецтво, побачити білий візерунок довкола витятого простору. Такою є і роль жінки в українському громадському житті й історії України – треба уважно придивитися, щоб осягнути цю частіше оспівану, ніж вивчену «берегиню», щоб зрозуміти: вирізування окреслює простір, а не його відсутність, і брак відомостей про жінок не означає, що жінок не було. Про них просто не писали» [1, с. 5].

На жаль, роль жінки в українській історії та її соціально-рольовий статус досліджувало обмежене коло науковців. Тільки у 1991 році українцям стала доступна праця польсько-українського письменника Й. Ролле «Жінки при Чигиринському дворі», у якій автор актуалізує роль і значення жінки у гетьманщині, аналізує її вплив на окремі сторони буття гетьманського двору.

Відомий український історик М. Драгоманов чи не першим аналізує соціальні позиції української жінки у суспільстві, створює біполярну палітру жіночих образів. Неоціненним джерелом є праця О. Левицького, у якій автор розглядає правове становище української жінки.

І тільки в незалежній Україні ставлення до ролі жінки в історії змінюється. З'являються фундаментальні дослідження О. Апанович, М. Богачевської-Хом'як, О. Козулі, О. Лугового, В. Скляренка, Ю. Мицика, О. Соболь, Л. Смоляр, О. Цуницької, у яких представлено як плеяду жіночих образів, так і здійснено аналіз суспільно-рольового і правового статусу української жінки.

Мета даної розвідки: дослідити, проаналізувати і показати місце і роль української жінки у розвитку, збереженні і вдосконаленні громади у різні історичні періоди.

Сучасна гендерна експертиза шкільної програми доводить, що майже в кожному підручнику переважають певні історичні події, які фактично описують хронологію чоловічого домінування. Як зазначає Г. Буткалюк: «Історія як окрема дисципліна взагалі є зосередженням «чоловічого літопису»...

Є всі підстави вважати жінок «невидимками історичного процесу» [2] «Співвідношення згаданих у програмі чоловіків і жінок становить приблизно 30 до 1 на користь перших» [2].

І це не дивно. Історично склалося так, що чоловіки мали значно більше прав і можливостей – обирати та бути обраними до органів влади, здобувати освіту, займатися соціальними видами діяльності (політикою, наукою, бізнесом). Чоловікам і сьогодні належить 99 % світового багатства, чим і пояснюється їх провідна роль в історії. Такий погляд на призначення чоловіка був притаманний різним історичним періодам в переважній більшості країн Західної Європи.

І сьогодні ми намагаємося відновити справедливість і віддати належне ролі жінки в історії України. Слід згадати християнську традицію, яка на протипагу античній поставила жінку на рівні з чоловіком, яка дала можливість жінці проявляти ініціативу і нести у світ захисну місію. Своє уявлення про жінку-ру-

синку, яка тисячі років творить життя, зцілює людей добротою, передали в подобі Божої Матері давньоруські майстри іконопису. Недаремно в культурі українського народу найбільш розповсюдженими були два мотиви: Богоматір Милування – мати, яка пестить дитину і Оранта (або Панагія) заступниця, покровителька. Запорожці понад усе шанували Покрову Богоматір. Шанобливе ставлення до образу Божої Матері зумовило і суспільне становище жінки, що знайшло своє відображення у перших писаних законах Київської Русі.

Але, ще задовго до появи кодифікованого права, маємо приклад державотворчої і миротворчої діяльності Княгині Ольги, яка у X столітті, залишившись регентшею при своєму малолітньому синові на князівському престолі, зуміла упорядкувати справи у державі, врегулювала норми збору данини, створила центри адміністративної влади, заклала основи державного апарату, зміцнювала фінансову базу, забезпечила державу постійним прибутком, була дипломатом, визнана візантійським імператором, чим звеличила Київську Русь.

Ще одна непересічна постать – Анна Ярославна, дружина французького короля Генріха I, яка відома своєю освіченістю. Вона також виконувала обов'язки регентші при своєму синові Філіппові I. Її підписи збереглися на багатьох державних документах.

Анна – онука Ярослава мудрого, донька київського князя Всеволода Ярославича, увійшла в історію як засновниця Андріївського монастиря у Києві і першої жіночої школи, якою керувала 26 років. Приклад Анни не поодинокий. У XII – XIII століттях виникають монастирські школи, засновниками яких були жінки князівського стану, княгині займаються переписуванням книг.

Онука київського князя Володимира Мономаха – Добродія-Євпраксія-Зоя – авторка лікарського Трактату «Алімма».

Звичайно, далеко не всі жінки навіть високого соціального статусу брали поряд із чоловіками участь у політичній, адміністративній, дипломатичній і культурній діяльності. На них у суспільстві лежали головним чином традиційні жіночі функції і обов'язки. Але при цьому ми маємо приклади, які необхідно донести до загалу, щоб змінити ставлення до жінки.

Як зазначає Л. Смоляр: «...поряд із іменами великих княгинь, саме становище передбачало їх участь у політичних подіях, на сторінках письмових джерел можна зустріти немало імен княжих дружин, сестер, дочок – учасниць політичних подій, феодальних війн, а то і просто значних особистостей, які досягли успіхів у медицині, математиці, астрономії, в культурному житті князівств» [9, с. 20].

Слід зауважити, що існує вже великий доробок, який дає нам багатогранне уявлення про становище, соціально-рольовий статус, майнові права, дипломатичну діяльність, вплив жінок Київської Русі на міжнародні стосунки європейських держав.

У більшості своїй дослідники суспільного життя України XVI – XVII ст. провідне місце відводять козацтву, і, відповідно, поза увагою залишається роль та статус українських жінок.

«Підносячи чоловічу звитягу і козацький аскетизм, дослідники в оцінці становища жінки в козацькому суспільстві часто «не помічали» того факту, що суспільне становище жінок на українських землях у зазначений період суттєво відрізнялося від становища жінок в Московській державі і від становища жінок у країнах Європи» [9, с. 60].

В Україні XVI – XVII ст. суспільне становище жінок, на відміну від Західної Європи, залежало не від суспільного статусу чоловіка, а від власного майнового становища. Відомі факти, коли жінки володіли земельними латифундіями, управляли волостями, містами, помістями, отримували прибутки, спадки.

Правове становище жінки регламентувалося Литовськими статутами, карні та цивільні постанови яких закріплювали принцип рівного права для жінок і чоловіків. Майнові права незаміжньої жінки були такими ж, як і неодруженого чоловіка. Виключенням було наслідування четвертої частини батьківщини при живих братах. Це пояснюється тим, що володіння маєтностями за литовським законодавством завжди поєднувалося з обов'язком військової служби.

Проте, є приклади, коли жінки з'являлися на військову службу, як це зробила Софія Єзофова у 1565 році [9, с. 62].

Ганна Борзобагата-Красенська, що управляла скарбницею Луцької єпархії, з мечем у руках змагалася проти загонів польського короля Стефана Баторія. За словами очевидців, вона була справжнім воїном, не поступалася у володінні чоловічою зброєю навіть досвідченим лицарям.

Волинська княгиня Софія Ружинська, очоливши загін козаків, який налічував понад 6000 піхоти й кінноти, приступом узяла фортецю князів Корецьких у місті Черемоші.

А героїзм та мужність дружини сотника Зависного Олени взагалі потребує величезної шани. Обороняючи місто-фортецю Бушу (зараз село Ямпільського району Вінницької області), сотник вирішив скласти зброю, коли більша частина захисників полягла в битві, а польське військо увірвалося до фортеці. Олена Зависна, палко кохаючи свого чоловіка, все ж не могла вибачити йому зраду. Власноруч убивши його, помолилася й підпала порохомий постріб, висадивши в повітря себе й багатьох ворогів.

Сестра волинського полковника Івана Донця стала кавалеристкою, не приховуючи своєї жіночої статі. Усю кампанію 1649 року на Волині проти польських військ вона провела в боях, надихаючи своїм прикладом навіть досвідчених козаків [5].

Що собою являє громада України XVI – XVII ст.? Це міста, які розвиваються, монастирі – центри освіти і друкарства, староства, села. У їх становленні, розвитку і нерідко процвітанні простежується вагомий жіночий слід.

Слена Горностаєва, з роду князів Чарторійських, була фундатором Пересопницького Євангелія. Вона брала активну участь у житті Пересопницького монастиря: склала для нього оригінальний статут, заснувала шпиталь для вбогих і недужих, а також школу для дітей.

Ганна Гойська вважається фундатором Почаївського монастиря. Раїна Ярмолинська заснувала Загаєцький монастир. Раїна Вишневецька (Раїна Могилянка) – найвідоміша меценатка XVII ст. Із її ім'ям пов'язане заснування Свято-Покровського (Чернігівщина), Густинського Свято-Троїцького, Агарського Свято-Преображенського монастирів.

Галшка (Єлизавета) Гулевичівна походила зі старовинного українського православного роду Гуревичів із Волині. Заснувала Київську братську школу, котра з часом, об'єднавшись зі школою Києво-Печерської лаври, поклала початок Києво-Могилянській академії.

Існує чимало прикладів участі українських жінок-козачок у громадсько-політичному житті. Активну участь в управлінні козацькою державою брала перша дружина Б.Хмельницького Ганна Золотаренко, про що свідчать її адміністративні документи. Третя дружина гетьмана Ганна Сомко теж керувала країною під час воєнних походів чоловіка, навіть видавала універсали [7].

Задокументовані підписи дружин гетьманів і козацької старшини. Дружина Правобережного гетьмана Семена Палія гідно вела переговори з іноземними послами, які приїжджали в «Палієву державу» [3]. Славна Палійка, «мати-полковниця», як звали її козаки, не тільки управляла Правобережжям, коли чоловік був на засланні, а й не раз проводила війну то з московітами, то з їхніми союзниками-поляками, оберігаючи Фастівщину від іноземних зазіхань. По церквах Фастівщини збереглися її портрети, де вона зображена зі своїми онуками.

Павло Полуботок, який за викликом Петра I повинен був їхати до Петербурга, саме своїй дружині довірив опікуватися всім добром Війська запорозького і особливо дбати про недоторканість військового скарбу.

Багато сил до розбудови монастирів доклала й мати Івана Мазепи – Марія Магдалена. Ставши ігуменею Флорівського Вознесенського монастиря, настоятелькою Глухівського монастиря, вона сприяла розвитку не тільки освіти, а й мистецтва, бо саме ці монастирі були визначними осередками гаптування. Вироби тих часів і нині зберігаються в музеях України.

Наведені приклади дають нам уявлення тільки про певний прошарок українських жінок, майновий і соціальний статус яких був зумовлений їх походженням.

Слід звернути увагу на соціально-правовий і сімейний статус пересічної української жінки козацької доби. Як свідчать Литовські статuti, в реальному житті, у колі сім'ї українська жінка займала порівняно високе і навіть самостійне становище. Із одного боку, Литовський статут обмежував громадянські права жінки, а з другого – визнавав за нею всі особисті права. О. Левицький підкреслював, спираючись на документи, що жінка вищих станів мала необмежене право купувати й продавати рухоме й нерухоме майно; вона вступала в юридичні зобов'язання; вела судові позови, нерідко добре знала статут та інші закони, особисто з'являлася в суд і виступала в залі судових засідань, не поступаючись чоловікам у знанні тонкощів судової казуїстики. Коли жінка виходила заміж, то брала прізвище чоловіка, а могла зберегти і своє, й нерідко в документах заміжні жінки підписувалися лише своїм дівочим прізвищем. Серед міщанок було багато освічених і письменних.

Документи, передусім приватне листування, свідчать про те, що жінки заможних козаків, полкової старшини у час довгої відсутності своїх чоловіків у справах служби неодноразово брали у свої владні руки велике і складне господарство. Ще більші сімейні та господарські обов'язки лягали на плечі простих жінок, думки і клопоти яких залишалися поза історичними документами, проте збереглися у народній творчості.

У II половині XVI – середині XVII ст. жінка-міщанка, навіть селянка, була повноправною учасницею громадського (копного) суду селян і міщан, а інколи і шляхетства. Звичаєве право українського народу у згаданий період дозволяло жінці брати участь у копних судах, а у разі відсутності чоловіка вона могла і відповідати за нього в суді [6].

Це тільки виняткові позитивні, але дуже показові приклади соціально-рольового статусу жінок, їх участі у справах громади, їхнього впливу на суспільство. Буде неправильним, якщо ми не наголосимо на тому, що громадсько-політичне і соціальне життя козацької України розвивалося під впливом із одного боку – Речі Посполитої, а з іншого – Московії. І загальноприйняті норми становища жінок у цих державах також віддзеркалювалися на становищі української жінки, яка, хоч і мала переваги, на рівні з європейськими та російськими жінками потерпала і інколи несла на собі подвійний тягар і відчувала певні заборони. Наприклад, найскладніше було жінкам-міщанкам, які намагалися долучитися до цехових об'єднань ремісників. На жаль, заробітна плата їх залишалася на 30-40 % меншою, ніж у чоловіків, і потрапити на роботу жінка могла за виключних обставин. Але стовідсотково вона впливала на моральний стан і правила поведінки ремісників. «На призвідців сварки чи лайки під час загальних зібрань накладали чималі штрафи. Часто устави містили й вимоги, спрямовані на підтримання престижу членів цеху: наприклад, окремий пункт статуту ткачів Львова й Дрогобича забороняв майстрам ходити босоніж по місту, а статут кам'янецьких кравців накладав штраф на

підмайстрів, які у присутності жінок співали сороміцьких пісень чи непристойно жартували» [12].

Таким чином, ми можемо констатувати той факт, що роль жінки у польсько-литовський період, у часи козацтва і національно-визвольних змагань непересічна. Вона була дбайливою матір'ю і дружиною, лікаркою-цілителькою, меценаткою, опікувалася освітою, наукою, церквою, керувала двором і державою, впливала на моральний стан громади, а у період найскладніших випробувань брала участь у бойових діях і за необхідності жертвувала своїм життям.

Спливали часи, змінювалася суспільно-політична ситуація в Україні, на українських землях панували правові норми країн-загарбників, але традиції звичаєвого права і соціально-рольового статусу жінки, закладені здавна, давали можливість українкам виживати у складних умовах, брати участь на рівні з чоловіками у національно-визвольних змаганнях, здобувати освіту, створювати товариства взаємодопомоги, відкривати перші жіночі артілі, створювати робочі місця, займатися благодійництвом.

Аналіз історичних документів засвідчує, що основними напрямками благодійної діяльності жінок, які здійснювалися ними як у рамках загальних благодійних організацій, так і виключно жіночих, були:

- матеріальна підтримка малозабезпечених верств населення;
- просвітництво;
- допомога у працевлаштуванні;
- опіка дітей та літніх людей;
- рух сестер -жалібниць;
- акції боротьби проти алкоголізму тощо.

Нині цих напрямків у рази більше. За ними стоїть невпинна жіноча ініціатива, спрямована змінити життя об'єднаної територіальної громади на краще. Сучасні жінки ладні об'єднати свої зусилля заради гідної справи. А історичний досвід стане їм як ніколи у нагоді як з просвітницької, так і з практичної точки зору.

Література:

1. Богачевська-Хомяк М. Білим по білому. Жінки в громадському житті України 1884-1939 рр. К.: Либідь, 1995. 424 с.
2. Буткалюк Г.В. Аналіз впливу шкільного підручника з історії на формування гендерної ідентичності учнів старшої школи // Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск XXXIV Харків 2014.
3. Козуля О. Жінки в історії України. К.: Український центр духовної культури, 1993. 255 с.
4. Кравець В. Гендерна педагогіка: Навчальний посібник. Тернопіль: Джура, 2003. 415 с.

5. Лебедь Н. Українські жінки: воїтельки, просвітителі, меценати... // режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/politics/50742-ukrainski-zhinki-voitelki-prosvititeli-metsenati.htm>

6. Левицький О., Ганна Монтове, Сім'я і побут українців у XVI ст. // На переломі. Київ. 1994. С.96–155.

7. Луговий О. Визначне жіноцтво України. Київ.: Видавництво «Ярославів Вал». 2004. 271 с.

8. Пономарьов А. Етнічність та етнічна історія України: культура соціально-побутових відносин. К.: Либідь, 1996. 271 с.

9. Севрук В. С. Найвідоміші українські меценатки минулого. Режим доступу: <http://www.zhinka-online.com.ua/heroi/39-zhinka-onlajn.html>

10. Смоляр Л. Минуле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України II пол. XIX – поч. XX століття. Одеса, 1998. 408 с.

11. Соболев О. Суспільно-політичне становище жінки в епоху європейського середньовіччя // Вісник Львівського університету. Серія : Філософські науки. 2012. Вип. 15. С. 121–128.

12. Цуницька О. Жіночий рух в Україні: Погляд із регіону: Монографія. Одеса: Астропринт, 2001. 248 с.

13. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньо-модерної України. К., 2005. С.130.

Чабак Л.А.,

радник з питань децентралізації

Чернігівського центру розвитку місцевого самоврядування

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ЖІНОК

Розвиток територіальних громад сьогодні перебуває у фокусі уваги представників влади, громадськості, експертів та науковців. Аналізуються показники спроможності громад, галузі, в яких найпоказовіші ті чи інші зрушення. Відповідно, в експертному середовищі сьогодні дуже активно обговорюються основні чинники, фактори, які дозволяють суттєво вплинути на місцевий розвиток, стимулювати активізацію тих чи інших сфер, а також зміни, які відбуваються завдяки реформі та зумовлюють руйнування усталених підходів та принципів.

Одна з найсуттєвіших змін – у сфері повноважень. Адже, реформа децентралізації, що здійснюється в Україні, має на меті, насамперед, передачу значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування.

Окрім фінансових показників важливу роль в цьому процесі відіграє людський фактор – професіонали-управлінці, здатні ефективно та сучасно реалізувати надані їм повноваження.

В цьому контексті цікавою є роль жінок у сфері місцевого самоврядування. Адже в рамках реформи з'являються і нові можливості для жінок, особливо тих, які не бояться відповідальності та готові реалізувати свої лідерські якості й брати на себе відповідальність. Оскільки створення нових об'єднаних територіальних громад передбачає і перегляд підходів до кадрової політики, формування нових команд фахівців, яких, за часту, так бракує в регіонах, особливо в сільській місцевості.

Для ілюстрації представлення чоловіків та жінок на керівних посадах в органах місцевого самоврядування Чернігівської області можна звернутися до щорічних результатів перших виборів депутатів сільських, селищних, міських рад ОТГ та сільських, селищних, міських голів, які 30 червня 2019 року відбулися в 6 об'єднаних територіальних громадах Чернігівської області.

За підсумками виборів всі обрані голови (Киїнський, Хмільницький, Вихвостівський, Новобілоуський сільські та Борзнянський міський) – чоловіки. Серед кандидатів на посаду – також в абсолютній більшості переважали чоловіки.

Однак, обрані депутатами секретарі цих місцевих рад – виключно жінки. (Варто брати до уваги, що на сьогодні посада секретаря ради в ОТГ стає політичною та досить вагомою. Він перестає бути виконавцем всіх документів в раді, а починає впливати на процеси прийняття рішень. До того ж, секретар сільської, селищної, міської ради у випадку, передбаченому частиною першою статті 42 Закону України «Про місцеве самоврядування», здійснює повноваження сільського, селищного, міського голови).

Якщо проаналізувати склад депутатського корпусу за підсумками перших виборів депутатів сільських, селищних, міських рад ОТГ та сільських, селищних, міських голів від 30 червня 2019 року, то серед депутатів більшості рад, в тому числі приміських, спостерігається кількісна перевага чоловіків:

Хмільницька ОТГ: 14 депутатів (з них 8 чоловіків, 6 жінок);

Вихвостівська ОТГ: 14 депутатів (з них 8 чоловіків, 6 жінок);

Борзнянська ОТГ: 26 депутатів (з них 18 чоловіків, 8 жінок);

Новобілоуська ОТГ: 26 депутатів (з них 16 чоловіків, 9 жінок, 1 – заплановані перевибори).

І лише в двох новостворених об'єднаних територіальних громадах (сільських) по чисельності серед депутатів переважили жінки, а саме:

Киїнська ОТГ: 26 депутатів (з них 12 чоловіків, 14 жінок);

Озерянська ОТГ: 14 депутатів (з них 5 чоловіків, 9 жінок).

Тобто, в міських та приміських громадах Чернігівщини серед депутатського корпусу спостерігалася більша кількість чоловіків, водночас в такій невеликій сільській територіальній громаді, як Озерянська (Варвинський район) більшість серед новообраних депутатів – саме жінки.